

B EYOĞLU PORTRELERİ

Jak DELEON

TODORİ

Bir Beyoğlu efsanesidir Todorî. 20 Temmuz 1908'de Beyoğlu'nda doğmuştur. Aleksandros ve Evangelia Negrepontis'in oğlu Todorî, bugün 83 yaşındadır ve sapasağlam rakıcıdır, yüzyılın devrilmekte olduğu bu demlerde bile her gece Anadoluhisarı'ndaki "Yalım Restaurant" ta Rumca ve Rusça eski parçalar "okur", rakı kadehini "lâci"lerinin yelek cebinden eksik etmez. Kadehi alınca oturtup "Oçi Çiorniya" şarkısını söylediği dilden dile dolaşır. Yine de herşeyden çok Beyoğlu Balıkpazarı'nı sever Todorî, bin yıllık dostları meyhanecilerdir:

"Bir zamanlar Cumhuriyet Meyhanesi'ne, Lambo'ya, Hasır'a devam ederdim. Bir sevdâydı Beyoğlu Balıkpazarı benim için. Bir aşktı. O zamanlar lahmacuncular, kokoreççiler, hamburger büfeleri, Marlboro tombalacıları yoktu Balıkpazarı'nda. Balkan Lokantası, Balıkpazarı esnaf kıraathanesi ve mezeci Şütte o demlerden günümüze kalan son anılar. 1930'larda, 1940'larda elli kuşağında külhanlara duman attırıp toz yutturan ama bir hanımefendi gördü mü ceketini ilikleyen eski İstanbul kulağı kesiklerinin mekânıydı Balıkpazarı. Tatavla'dan, Balat'dan, Kuledibi'nden, Kuzguncuk'tan evine balığın

Todorî (bugün)

hasını almak için gelmiş madamlar gezinirdi buralarda. Akça pakça kızlar olurdu, nişanlılarının koluna girmiş, yazın beyaz muslin giysiler, kışın koyu tayyörler içinde. Yalnız Balıkpazarı'nda değil, eski Beyoğlu'nun neresinde olursa olsun kadehler sevgiyle kalkardı..."

Todorî'nin sesi uzaklaşıyor, yankısı kalıyor yalnızca; yarım yüzyıl öteden günümüze kalan bir Beyoğlu yankısı.

Çünkü bir Beyoğlu efsanesidir Todorî...

İRİNA BAYDAK

Asmalımescit 57. İrina Baydak'ın abajur dükkanı. Aslında yalnız abajur değil, tümüyle bir "eski zaman" dükkanı bu. Kağıttan, madenden, kumaştan, hasırdan, porselenden, buzlu camdan siperlikleri ve pirinç, bronz, ağaç ya da yontmataş ayaklarıyla abajurlar, binbir çeşit lamba (ama "avant-garde" değil; bu dükkanda

olmadık geometrik şekillere dökülmüş soğuk çelik, ruhsuz plastik ve kalıptan çıkmış "pleksiglas" asla bulunmaz), 20. yüzyıl başlarının "renkli resimli" beyaz porselen vazoları, işlemeli aplikler, bir demlerin insanların yağlıboya tablolarındaki görünümleri ve 1935'ten günümüze bu dükkanı çalıştıran kişi var karşımızda: İrina Baydak.

1909 Kiev doğumlu olan İrina, Gheorghî ve Katerina Baydak'ın kızı. Rusya'nın en varlıklı ve soylu ailelerinden biri Baydak'lar; Gheorghî Baydak tüm dünyayı gezmiş. 1917 devriminden sonra servetini kaybediyor. 1920'de İstanbul'a gelen Beyaz Rus göçmenlerden İrina ve ailesi. Devrin Rus

Sefiri ve akrabaları Charikov, Baydak ailesinin Beyoğlu'na yerleşmesine yardımcı oluyor. Gheorghî Baydak Amerika'luların göçmen çocukları için açtıkları ilkokulda ders verirken, görkemli ve ışıltılı bir geçmişi Beyoğlu'nda abajur yaparak noktalıyor İrina ve annesi Katerina..

Ve kendinden söz etmesini, hatta konuşmasını hiç sevmiyor İrina Baydak. Konuştukça çocukluğunu anımsayarak acı çektiğini, yarım yüzyıllık Beyoğlu serüvenindeki en güzel anların Pera Palas'a ilişkin olduğunu söylüyor. Bol ışıklı ve şık insanlı baloları anımsıyor. Bugünse pavyonların, gece kulüplerinin, işkembecilerin ve işportacıların arasında

"eski zaman"ı yaşıyor. Yaşantısının birkaç cilt dolduracak bir roman olduğunu ama anlatmak istemediğini de söylüyor.

Ve İrina Baydak'ın Asmalımescit 57'deki dükkanının (yarım yüzyıl önce küre şeklinde opalin abajurlar ve işlemeli bakırdan sigara kağıdı inceliğinde lamba siperlikleri sergilenen) camekanında kimbilir kaç yıl önce yazılmış şu sözler okunuyor: "Bu mallar müşteri malı ve numunedir, satılmaz. Bu numunelere veya verilecek modele göre sipariş kabul edilir."

Ve cam kapının hemen yanında beyaz üstüne kırmızı harflerle üç sözcük:

"İrina Baydak: Abajurcu".

İrina Baydak,
Asmalımescit 57'deki
abajurcu dükkanında,
70 yılın anıları
arasında...

Piyanist Lidiya Yıldız
Çelik Palas'ta...
(1960'lar)

LİDİYA YILDIZ

Bugün Tünel'deki Baro Han'ın yedinci katında bulunan Çatı Bar-Restaurant'ta piyano çalıyor Lidiya Leyla Yıldız. Çaldığı parçalar arasında Viyana ve Paris salonlarında ünlenmiş valsler, Çigan ve Rus müziği, film melodileri ve Türk Sanat müziği var. "Tango çalmıyorum hiç," diyor Lidiya Yıldız. "Tango çalarsam herkes dansa kalkar çünkü."

Piyanist Lidiya Yıldız,
bugün Çatı
Restaurant'da müzik
yapıyor...

Lidiya Yıldız'ın yaşam öyküsü oldukça ilginç: Babası Rize'li Aziz Yıldız. Un tüccarı Aziz Yıldız, yüzyılın başlarında Rusya'ya gidiyor. Batum ve Moskova'da bir süre çalıştıktan sonra Ukrayna'nın Odessa kentine yerleşiyor ve burada Fekla Mirinovich'le evleniyor. 1918 yılında doğuyor Lidiya. Odessa Konservatuarı Piyano Bölümü'nü bitiriyor. 1938'de Türkiye'ye dönüyor Yıldız ailesi. O yıllardan sonra tanıdığı İstanbul'u ve Beyoğlu'nu şöyle anlatıyor Lidiya Yıldız:

"1944 yılı yazında Bebek Belediye Bahçe Gazinosu'nda çalmaya başladım. 1950 yılına kadar Bebek'teydim yazları, kış aylarında da Maksim Gazinosu'nda çalışıyordum. 1950'den 1952'ye kadar Beyoğlu'ndaki Karlman Pasajı'nın yanında bulunan Turan Gazinosu'nda Fehmi Ege'yle birlikte çalıştım. 1953'de Beyoğlu'nun ünlü Wagon Bleu Kulübü'nde ve Splendid Restaurant'da piyano çaldım. Wagon Bleu'nün yerinde bugün Fitaş Sineması var; Splendid'se Atlas Sineması'nın karşısında, bir zamanların Fransız Tiyatrosu'nun bulunduğu pasajdaydı. Renkli ve hareketli bir yıldız 1953 çünkü Markiz Pastanesi'nin karşısındaki Şato Lokantası'nda da çalışıyordum. Şato'daki partönerim viyolonist Madame Maruschka'ydı. Yalnızca kadın müzisyenlerden oluşan ünlü Macar orkestrası Pogani'nin sanat yönetmeni ve şefiydi Maruschka. Şimdi kimsenin bilmediği bir gerçeği açıklamak istiyorum: Hâlâ sağ ve salim Madame Maruschka ve Düşküllerevi'nde kalıyor! 1954-1955 yıllarının yazları Büyükdere Beyaz Park

Gazinosu'nda, kışları Sarıyer'deki Canlı Balık'ta geçti. 1955-1960 arasında Taksim'deki Güney Park Gazinosu'nda piyano çaldım. Sheraton'un yanından bugün Kabataş'a inen yoluşun ağzındaydı Güney Park."

Sonra uzun yıllar bıraktı piyanoyu Lidiya Yıldız. Mütercimlik yaptı. Ama müzik çevreleri, eğlence ortamı, "show" dünyası ve özellikle Beyoğlu'nun atmosferi gözünde tütüyordu. 1987 yılının Kasım ayında Çatı Bar-Restaurant'a piyanist olarak çağrıldı, bugün de Çatı'da çalışıyor.

VALENTİNE TASKİN

"1902 yılında Kafkasya'nın Grosny kasabasında doğdum. Babam Julian Verjensky'ydi, annem Katerina Verjenskaya. Üç erkek kardeşim vardı; Nikolai, Pandeimon, Vladimir. İki de kızkardeşim vardı, Nina ve Alexandra. Bana herkes Tinichka derdi; bugün de çok yakınlarım öyle çağırır beni. Sekiz yaşındayken Kislovotk'a taşındık. Yanımızdaki kilisenin kaba sakallı, gür sesli Ortodoks papazlarının yönettiği ayinlerin sesleri karda yankılanırdı. 17 yaşındaydım. Çar Nikola'nın soylu subaylarından biriydi Baron. 1920 yılında Bolşevik'lerle çatışırken öldürüldü. Aynı yıl İstanbul'a kaçtım ben, yüzbinlerce Beyaz Rus'la birlikte."

Beyoğlu'nda bir Beyaz Rus aristokrati yaşıyor 70 yıldır: Barones Valentine Taskin. Çar'ın sarayından İstanbul'a uzanan serüvenini şöyle anlatıyor:

"24 Kasım 1920 tarihinde ilk kez İstanbul'a ayak bastım. Hemen Rus Sefareti'ne gittim ve başka bir gemiyle benden önce İstanbul'a varmış olan amcamın Tarlabası'nda, 143

numarada oturduğunu öğrendim. Tarlabası'ndaki evde 24 Aralık'a kadar kaldık. Sonra ben önce Sıraselviler'e, çok geçmeden de ağabeyim Vladimir Lissenko ve kızkardeşim Alexandra Verjenskaya'yla birlikte Altın Bakkal Sokak 32'ye taşındım. Alexandra Taksim'deki Rus eczanesinde kasiyer olarak çalışıyordu. Her akşam Taksim-Tepebaşı arasında uzun yürüyüşler yapardık. Pera Palas'ın ışıkları bütün Beyoğlu'nu aydınlatırdı sanki.

Önce Tepebaşı Bahçesi'nde piyano çaldım. Beyaz Rus'lar her akşam toplanır, nostaljik şarkılar söylerlerdi. 1923'te Rejans'ta piyanisttim. Balalayka Orkestrası'nda çalışıyordum. 1923'te yeniden evlendim, benim gibi piyanist olan Alexander Taskin'le. Alexander ve ben Novotni Bahçe Birahanesi'nde ve Majik Sineması'nda çalıştık. O arada Fransız tiyatrosunda konserler veren Milowitz Orkestrası'nda piyano çaldım. İstanbul Radyosu'nun da ilk piyanistiyim."

Tam 70 yıllık İstanbul'lu ve Beyoğlu sakini Barones Taskin ayrılmayı hiç düşünmemiş buralardan. Yılların değişim burgacında kaç İstanbul, kaç Beyoğlu tanıdığını anlatsa sayfalar sürer. Bugün Anadoluhisarı'ndaki Yalım Restaurant'ta piyano çalıyor ve anılarıyla yaşıyor Valentine Taskin...

LEONİD SENKOPOWSKY

1924 yılında Mumhane'deki Aya Triada manastırında doğdu Leonid Senkopowsky; yani (Beyaz Rus olmakla birlikte) gerçek bir Galata'lı. Babası Çar Nikola'nın ordusunda Topçu Yüzbaşı Yaroslav, büyükbabası Varşova Valisi

Valentine Taskin (1940'lar)

Narkiss. Annesi Katerina Vlastopoulo. Devrim olduğunda Yaroslav İngiliz vapuruyla İstanbul'a kaçıyor. Vapur limana girerken, 1920 İstanbul'una ilk kez bakan gözlerinden yaşlar süzülüyor: Sevgilisi Katerina Sebastopol'da kalmıştır. Yaroslav tehlikeyi göze alarak geri gidiyor ve Katerina'yla dönüyor

İstanbul'a. Burada evleniyorlar ve bir çocukları dünyaya geliyor: Leonid.

Taksim 29. İlkokulu'nda Mükerrerem öğretmen Leonid'e Aslan adını taktı. Okulu bitirir bitirmez yine Taksim'deki Panorama Gazinosu'nun önünde tanesi 60 paradan çiroz sattı Leonid, kazandığı parayı

Valentine Taskin, bugün bir tavernada piyano çalıyor.

Leonid Senkopopowsky bugün votka içiyor ve eski Beyoğlu'nu düşünüyor.

biriktirip galonu 29 kuruştan Mutuk şarabı aldı. Bandura çalgıcılığı ve profesyonel şarkıcılığı da var Leonid'in. Bandura, balalayka gibi bir Rus çalgısı. Leonid 1950'li ve 1960'lı yıllarda Balalayka Orkestrası'yla Nişantaşı'ndaki Rouge et Noir, Sıraselviler'deki Harem, Harbiye'deki Kervansaray ve Rumeli Hisarı'ndaki Lâlezar kulüplerinde bandura çaldı ve Rusça şarkılar söyledi. Ama sonra sinema girdi hayatına ve hiç çıkmadı: "Büyülü bir dünyaydı

sinema benim için. Çocukken İpek Sineması'na makinist çırağı olarak girdim. 1930 ortaları olmalı. Sinema daha sonra yanan Hatemoğlu mağazasının yerindeydi o zamanlar. 18 yaşında makinist ehliyetnamesi aldım. Daha sonra Gloria Sineması'na geçtim. Gloria sonra Saray Sineması oldu, yıllar sonra da kapandı. Aynı zamanda Eclair (Ekler) Sineması'nda çalışıyordum. Eclair'in adı önce Şark, sonra Lüks olarak değişti. Çok geçmeden de kapandı. Gloria Sineması'nın

köşesinde Gloria Pastanesi, tam karşısında da Beyaz Rus'ların çalıştırdığı Nisuz Pastanesi vardı; bugün yerinde Garanti Bankası yükseliyor. Pahalıydı Gloria, pasta sekiz kuruştur. Beyoğlu'nun merkezinde meşhur Türkuaz, karşısında da Otomatik Birahanesi vardı, diğer adıyla Mavi Köşe. 1940'ların 1950'lere dönüştüğü yıllar olmalı. O yıllarda Moulin Rouge (Mulen Ruj) gece kulübü meşhurdu, Paris'tekinin taklidi. Paris'te Mistinguette, Josephine Baker, Maurice Chevalier sahneye çıkardı, bizdeyse Beyaz Rus artistler. Sonra kapandı İstanbul'daki Moulin Rouge ve sinema oldu; Moulin Rouge Sineması. Hasırlı Sinema da derlerdi çünkü bütün koltukları hasır kaplıydı. Lale Sineması'nın karşısındaydı. 1952-1974 yılları arasında Saray Sineması'nda makinist olarak çalıştım; tam 22 yıl boyunca, her akşam. Yılda yalnız bir gün kapalıydı sinemalar, 10 Kasım'da, rahmetli Gazi'nin ölüm yıldönümünde."

Leonid'in anlattıklarına göre nevi şahsına münhasır bir alemde Beyoğlu bir zamanlar, küçük bir Paris'ti. Pera'ya çıkan beyler, pırıl pırıl boyalı ayakkabılarının üstüne kar beyazı tozluk geçirirler, başlarında fötr şapka, ellerinde gümüş saplı baston bulunurdu. Yakalar dimdik, manşetler kolalıydı. Kravat papyon değilse mutlaka inci iğneliydi. Bunun zenginlikle ilgisi yoktu, zarafet ve kibarlık meselesiydi, bir "Beyoğlu üslubu" ydu.

Gökçeada Rumlari'ndan olan 35 yıllık eşi Triandafilya'yla Aynalıçeşme'de yaşıyor bugün Leonid Senkopopowsky, votka içiyor ve eski Beyoğlu'nu düşlerinde yaşıyor...

Çar Nikola ve oğlu Alexis'in son fotoğraflarından biri. Beyaz Ordu subaylarından Yüzbaşı Yaroslav Senkopopowsky'nin yanından hiç ayırmadığı bir resim..

